

Uzasadnienie
Do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie
z dnia 31 października 2016 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Łukawiec PLH180024

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat, pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, zgodnie z art. 28 ust.10 ustawy zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt 3,
 - c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5) wskazania do zmian w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000
- 6) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

Tryb sporządzania projektu planu zadań ochronnych i zakres prac na potrzeby sporządzania projektu planu zadań ochronnych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm).

Sporządzający projekt planu zadań ochronnych umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu (art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody) oraz zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.), w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu (art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody).

Projekty planów zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach (art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko - Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.).

Projekt planu wymaga uzgodnienia z wojewodą (art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz. U. z 2015 r., poz. 525) i może być przedmiotem opiniowania przez regionalną radę ochrony przyrody (art. 97 ust. 3 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Łukawiec PLH180024 (zwany dalej Obszarem), został zaproponowany jako OZW w październiku 2009 r. Zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33/146.), opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 8 lutego 2011 r. Aktualny stan prawny określa Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2015/69 z dnia 3 grudnia 2014 r. (Dz.U.U.E.L.2015.18.1) w sprawie przyjęcia ósmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny, notyfikowana jako dokument nr C(2014) 9072 (Dz.U.U.E L z dnia 23 stycznia 2015 r.).

Zgodnie z zapisami SDF obszar Natura 2000 Łukawiec ma charakterze leśno-łąkowy. Wzdłuż cieków wodnych i w wilgotnych zagłębieniach spotyka się kilka rodzajów łągów, a na terenach otwartych, zbiorowiska torfowisk niskich i przejściowych. Podłoże geologiczne w tym obszarze, stanowią czwartorzędowe piaski i gliny zwałowe, piaski i pyły fluwioglacjalne, a wzdłuż dolin większych cieków wodnych aluwia teras rzecznych o zróżnicowanym składzie. Dominującymi typami gleb są gleby brunatne i opadowoglejowe, mniejszy udział mają gleby bielcowe, lokalnie również rdzawe, i płowe, a w dolinach cieków i miejscach podmokłych hydromorficzne: gruntowoglejowe, murszowate i mady rzeczne. Ponad 80% obszaru wyznaczonej ostoi zajmują lasy liściaste, mieszane i (w mniejszym stopniu) iglaste.

Plan zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty – Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 Łukawiec, został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.) oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.). Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony,

który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy Siedliskowej. Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się 7 kwietnia 2015 r. w ramach realizacji projektu 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz ze wzmocnieniem instytucji sprawującej nadzór nad obszarami Natura 2000 w województwie podkarpackim” współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego PL02 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów” realizowanego w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014.

Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Opis granic obszaru, który dokonano w formie wektorowej warstwy informacyjnej, w oparciu o wyznaczenie 1154 punktów węzłowych, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992, zgodnie z wymogami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 października 2012 r. w sprawie państwowego systemu odniesień przestrzennych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1247)

Obszar Łukawiec PLH180024 nie jest zlokalizowany na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Ponadto, przedmiotowy obszar nie znajduje się na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa, dla których ustanowiono zadania ochronne lub plan urządzenia lasu uwzględniający zakres, o którym mowa ww. artykule.

W związku z powyższym nie zachodzi przesłanka do zastosowania art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody to znaczy do odstąpienia od konieczności sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 i projektem planu zadań ochronnych objęto cały obszar (2270,18 ha).

W ramach prac nad planem zadań ochronnych przeprowadzono ocenę stanu zachowania przedmiotów ochrony, opartą na inwentaryzacji przyrodniczej przeprowadzonej w 2015 r. Zgodnie z wymogami badania opierały się metodycznie na wytycznych GIOŚ. W ramach prac terenowych w obrębie siedlisk założono stanowiska monitoringowe, będące transektami, w obrębie których wykonano ocenę parametrów i wskaźników odnoszących się do poszczególnych siedlisk. W obrębie stanowiska wykonano 3 zdjęcia fitosocjologiczne. Powierzchnia zdjęcia wynosiła 25 m² dla siedlisk nieleśnych i 400 m² dla siedlisk leśnych. Dodatkowo wykonywano zdjęcia fitosocjologiczne we wszystkich płatach danego siedliska pokazujące jego zmienność i stopień zachowania. Dokonano również wizji terenu pod względem występowania gatunków chronionych i inwazyjnych.

Podczas prac zidentyfikowano także istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony.

W odniesieniu do siedliska: **6410 – zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)** wyznaczono dwa stanowiska monitoringowe oraz wykonano szesnaście dodatkowych zdjęć fitosocjologicznych.

Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (6410) w obszarze Natura 2000 zajmują powierzchnię 46,35 ha. Powierzchnia względna siedliska w skali Polski została oceniona na C, z

uwagi na fakt stanowienia mniej niż 2% ogólnej powierzchni zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych na terenie kraju. Reprezentatywność, stan zachowania oraz ocena ogólna siedliska zostały ocenione na B. Oceny te wynikają z dobrze zachowanych pod względem składu gatunkowego płatów siedliska, w których obrębie spotkać można większość gatunków charakterystycznych dla związku *Molinion*. Stopień zachowania struktury – II (dobrze zachowana). Ocena związana jest z dobrze zachowaną kombinacją florystyczną płatów siedliska. Stopień zachowania funkcji – III (średnie lub niekorzystne perspektywy). Niska ocena wynika z dużej fragmentacji płatów siedliska przez szuwały. Stwierdzono także obecność nawłoci późnej (*Solidago gigantea*), która jako gatunek inwazyjny stanowi duże zagrożenie dla siedliska. Na obrzeżach łąk stwierdzono zarastanie wierzbami *Salix cinerea* i *Frangula alnus*. Możliwość odtworzenia – II (możliwa przy średnim nakładzie sił i środków). Warunkiem poprawienia stanu zachowania siedliska jest usunięcie nadmiaru krzewów i podrostu drzew (wraz z ich wywiezieniem) oraz zachowanie siedlisk położonych w obrębie TUZ. Ważne jest także ekstensywne użytkowanie TUZ oraz przywrócenie prawidłowego koszenia, które przyczyni się do poprawienia struktury i funkcji siedliska, głównie poprzez redukcję liczby gatunków niewłaściwych dla siedliska.

Siedlisko 6410 ma charakter półnaturalny, ponieważ rozwinęło się wtórnie na skutek działalności człowieka (najczęściej w miejscach wyciętych lasów). Jego utrzymanie uzależnione jest od specyficznego typu gospodarki polegającej na późnym koszeniu - pod koniec sierpnia lub na początku września, raz do roku lub rzadziej. Zbiorowiska łąk trzęślicowych występują na glebach mineralnych i organogenicznych, o zmiennym poziomie wody gruntowej (wysokim na początku okresu wegetacyjnego). Siedlisko reprezentowane jest przez trzy zespoły należące do klasy *Molinio-Arrhenatheretea*: *Selino-Molinietum* - łąka olszewnikowo-trzęślicowa, *Galio veri-Molinietum* - łąka przytuliowo-trzęślicowa i *Junco-Molinietum* - łąka sitowo-trzęślicowa.

W obrębie regionu Podkarpacia zbiorowiska tego typu stanowią lokalną rzadkość. W obszarze Natura 2000 „Łukawiec” PLH180024 występują łąki trzęślicowe dobrze zachowane pod względem składu gatunkowego. W ich obrębie spotkać można większość gatunków charakterystycznych dla związku *Molinion*: bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, turzyca filcowata *Carex tomentosa*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, przytulia północna *Galium boreale*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, trzęślica modra *Molinia caerulea*, olszewnik kminkolistny *Selinum carvifolia*, koniopłoch łąkowy *Silaum silaus* czy czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*. Występują na nich gatunki chronione i rzadkie. Oprócz *Dianthus superbus*, *Gentiana pneumonanthe*, *Gladiolus imbricatus* i *Iris sibirica* rosną tam: kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, pełnik europejski *Trollius europaeus*. Spośród wymienionych gatunków chronionych w trakcie prowadzonej inwentaryzacji odnotowano osobniki: *Dactylorhiza fuchsii*, *Dactylorhiza incarnata*, *Dactylorhiza maculata*, *Dactylorhiza majalis*, *Daphne mezereum*, *Gladiolus imbricatus*, *Iris sibirica*, *Menyanthes trifoliata* *Platanthera bifolia*, *Trollius europaeus*.

Z rosnącymi tam m.in. czarcikęsem łąkowym *Succisa pratensis*, krwiściągami lekarskim *Sanguisorba officinalis* czy rdestem wężownikiem *Polygonum bistorta* związane jest występowanie motyli z rodziny modraszkwowatych *Lycaenidae* oraz rusałkowatych *Nymphalidae*, dla których rośliny te są żywicielami.

Analizowany obszar posiada trzy kompleksy łąk trzęślicowych o łącznej powierzchni około 46,35 ha. Jeden z nich znajduje się na północ od wsi Łukawiec, nad rzeką Młagą. Zlokalizowane tam łąki mają po części zaburzony charakter, a część występujących tam zbiorowisk silnie nawiązuje do zdegradowanych torfowisk (głównie w zachodniej części), jednak w obecnym stanie zachowania nie jest możliwe ustalenie ich pełnej przynależności fitosocjologicznej. Drugi istotny kompleks znajduje się na południowy wschód od wsi Majdan Łukawiecki. W tej części odnotowano wystąpienie największej ilości gatunków charakterystycznych dla siedliska, jednak zaniechanie koszenia i sukcesja w kierunku zarośli wierzbowych stanowią poważne zagrożenie, zwłaszcza dla niewielkiego, odizolowanego fragmentu w kompleksie leśnym, gdzie rośnie pełnik europejski *Trollius europaeus*. Kolejny płat łąki z *Molinion* zlokalizowany jest w pobliżu wsi Czerniawka nad zdegradowanym łągiem. Charakteryzuje się bogatym składem gatunkowym z dużą populacją mieczyka dachówkowatego *Gladiolus imbricatus*.

Ocena U1 dla płatów łąk wilgotnych wynika z ocen poszczególnych parametrów i wskaźników, dotyczących: występowania gatunków typowych, które nielicznie są reprezentowane przez gatunki charakterystyczne i wyróżniające dla siedliska. Również struktura przestrzenna płatów siedliska została nisko oceniona ze względu na dużą fragmentację płatów siedliska poprzez szuwały. Miejskami dominacja gatunków szuwarów trzcinowych również wpływała na niską ocenę. Stwierdzono obecność nawłoci późnej (*Solidago gigantea*), która jako gatunek inwazyjny stanowi duże zagrożenie dla siedliska. W kilku miejscach odnotowano fragmenty z dominacją *Calamagrostis epigejos* i *Filipendula ulmaria*, *Deschampsia caespitosa*, *Lysimachia vulgaris*, *Molinia careluea*. Na obrzeżach łąk stwierdzono zarastanie wierzbami *Salix cinerea* i *Frangula alnus*.

Obecnie zagrożeniem, szczególnie dla płatów zlokalizowanych nad rzeką Młagą, jest zaniechanie koszenia (które jest podstawą utrzymania łąk w odpowiednim stanie, gdyż są one siedliskami półnaturalnymi). Z drugiej strony również zbyt intensywne koszenie łąk trzęślicowych, jako zagrożenie potencjalne, jest równie szkodliwe – wypierane są gatunki mało odporne na częste skaszanie skutkiem czego powstają wielokośne łąki gospodarcze. Podobne skutki przynosi intensywne nawożenie. Zmiany warunków siedliskowych stwarzają dogodną sytuację do wkraczania obcych gatunków inwazyjnych (nawłoc późna *Solidago gigantea*) i ekspansywnych gatunków rodzimych (np. śmiałka darniowego *Deschampsia caespitosa* czy wiązówki błotnej *Filipendula ulmaria*). Potencjalnym zagrożeniem jest również zmiana sposobu zagospodarowania np. zaorywanie.

Działania ochronne zapewniają skuteczne i efektywne osiągnięcie założonych celów, uzupełnienie stanowi monitoring przyjętych parametrów i wskaźników stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru.

W przypadku tego siedliska planowane działania skupiają się na utrzymaniu powierzchni płatów trzęślicowych łąk zmiennowilgotnych oraz poprawie oceny wskaźników. Osiągnięcie właściwego stanu ochrony może być możliwe pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań ochronnych, zwłaszcza związanych ze sposobami zagospodarowania tych łąk. Proponowane działania ochronne tj. usunięcie nadmiaru krzewów i podrostu drzew (wraz z ich wywiezieniem) oraz przywrócenie prawidłowego koszenia dla łąk trzęślicowych przyczynią się do poprawienia struktury i funkcji siedliska, głównie poprzez zmianę składu gatunkowego (redukcja liczby gatunków niewłaściwych dla siedliska, wzrost ilości gatunków właściwych dla łąk trzęślicowych).

W odniesieniu do siedliska: **7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska *Scheuchzerio-Caricetea***; wyznaczono trzy stanowiska monitoringowe oraz wykonano cztery dodatkowe zdjęcia fitosocjologiczne.

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska *Scheuchzerio-Caricetea* (7140) zajmują łącznie w obszarze około 6,33 ha. Powierzchnia względna siedliska w skali Polski została oceniona na C, z uwagi na fakt stanowienia mniej niż 2% ogólnej powierzchni torfowisk przejściowych i trzęsawisk na terenie kraju. Reprezentatywność, stan zachowania oraz ocena ogólna siedliska zostały ocenione na B. Oceny te wynikają z dość dużego pokrycie gatunków charakterystycznych (*Menyanthes trifoliata* ok. 80%) oraz dobrze wykształconą warstwą mszystą z dominacją torfowca *Sphagnum fallax*. Niektóre z płatów wykazują nieco zdegradowany charakter. Stopień zachowania struktury – II (dobrze zachowana). Na takiej ocenie zaważyło miejscowe występowanie gatunków niewłaściwych dla siedliska, przy jednoczesnych niskich notowaniach pokrycia gatunków właściwych jak np. *Carex nigra*. Ponadto stwierdzono obecność gatunku inwazyjnego - nawłoci późnej *Solidago gigantea*. Stopień zachowania funkcji – I (doskonale perspektywy). Przyjęcie takiej oceny wynika z dość dobrego stanu uwodnienia. Możliwość odtworzenia – II (możliwa przy średnim nakładzie sił i środków). Warunkiem poprawienia stanu zachowania siedliska jest usunięcie gatunku inwazyjnego – nawłoci późnej *Solidago gigantea*. Ważnym jest także nieingerencja w stosunki wodne siedliska.

Do siedlisk 7140 zaliczane są torfowiska przejściowe zasilane wodami pochodzącymi z opadów i spływów powierzchniowych, wodami podziemnymi lub przepływowymi powstałe zwykle na skutek łądowacenia zbiorników wodnych. Charakteryzują się małą różnorodnością florystyczną, ze zwykle dobrze rozwiniętą warstwą mchów. Reprezentują klasę *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*.

Łącznie torfowiska w obszarze zajmują około 6,33 ha. Koło cegielni, na południe od wsi Łukawiec, otoczone lasem, znajduje się rozległe torfowisko przejściowe, o bardzo dobrym stanie uwodnienia. Zbiorowisko tworzy niewiele gatunków roślin wyższych z dominacją turzyc z dobrze wykształconą warstwą mszystą z dominacją torfowca *Sphagnum fallax*. Ponadto z gatunków właściwych dla klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* odnotowano tu: siedmiopalecznika błotnego *Comarum palustre*, turzycę pospolitą *Carex nigra*, fiołka błotnego *Viola palustris*.

W pobliżu wsi Czerniawka znajdują się dwa płaty torfowisk. Jeden z nich (na południu) jest zdegradowany. Jego szczególną wartość stanowi liczna populacja wąkroty zwyczajnej *Hydrocotyle vulgaris*, gatunku charakterystycznego dla *Caricetalia nigrae*, porastającej rowy i bruzdy. Wraz z goździeńcem okółkowym *Illecebrum verticiliatum* są to gatunki subatlantyckie występujące tu na skraju zasięgu. Z ciekawszych gatunków licznie występuje turzyca drobna *Carex demissa* oraz turzyca gwiazdkowata *Carex echinata*. Duże pokrycie osiągają torfowce. Drugi płat (na północy) został obsadzony dookoła olszą czarną *Alnus glutinosa*.

Największy kompleks torfowisk znajduje się nad rzeką Młagą (na południowy-wschód od wsi Szczutków). Wykazują one nieco zdegradowany charakter w związku z czym ich klasyfikacja fitosocjologiczna jest trudna. Ogólnie można przyporządkować je do związku *Caricion lasiocarpae*. Charakteryzują się dużym udziałem bobrka trójlistkowego *Menyanthes trifoliata* (ochrona częściowa) oraz skrzypu błotnego *Equisetum palustre*. Miejscami pojawiają się kępy torfowca *Sphagnum* sp., ale zajmują one mniej niż 5% całego torfowiska. Ponadto jeden z płatów (na południowym-wschodzie) został całkowicie zarośnięty przez nawłoc późną *Solidago gigantea*.

Przy drodze prowadzącej z Łukawca do miejscowości Wielkie Oczy znajduje się najmniejszy z płatów zaliczony do siedlisk 7140. Zdominowany jest on przez turzycę sztywną *Carex elata*, pomiędzy kępami której pojawiają się torfowiec *Sphagnum*. Jest to póki co stadium sukcesyjne, które może prowadzić do wytworzenia typowego torfowiska niskiego, ale może też prowadzić do wytworzenia np. olsów.

Ocena U1 dla płatów torfowisk wynika z ocen poszczególnych parametrów i wskaźników, dotyczących: gatunków charakterystycznych, których liczba jest mała, ale osiągają duże pokrycie (*Menyanthes trifoliata* ok. 80%). Miejscami występują gatunki niewłaściwe dla siedliska, przy jednoczesnym notowaniu niskich wartości gatunków właściwych jak np. *Carex nigra*. Również stwierdzono obecność gatunku inwazyjnego nawłoci późnej *Solidago gigantea*.

Obecnie siedlisko jest podatne na wnikanie i ekspansję gatunków obcego pochodzenia, w tym gatunków o charakterze inwazyjnym np. nawłoci późnej *Solidago gigantea*. Podstawowe zagrożenie potencjalne dla siedlisk torfowiskowych stanowi zmiana stosunków wodnych. Przesuszenie ułatwia wnikanie rodzimych gatunków ekspansywnych.

Działania ochronne zapewniają skuteczne i efektywne osiągnięcie założonych celów, uzupełnienie stanowi monitoring przyjętych parametrów i wskaźników stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru.

Najważniejszym aspektem dla osiągnięcia właściwego stanu ochrony jest nieingerencja w stosunki wodne. Koniecznym działaniem ochronnym jakie należy podjąć jest usunięcie gatunku inwazyjnego – nawłoci późnej *Solidago gigantea*. Działanie to może być konieczne w przypadku jeśli w następnych latach naturalnie nie podniesie się poziom wody co powinno wpłynąć na wyeliminowanie tego gatunku.

W odniesieniu do siedliska: **9110 Kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion***; wyznaczono dwa stanowiska monitoringowe.

Kwaśne (acydofilne) buczyny należą do grupy ubogich lasów bukowych zarówno pod względem florystycznym, jak i siedliskowym.

W obszarze Natura 2000 kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion* (9110) zostały wyodrębnione w dwóch niewielkich płatach lasów gospodarczych o powierzchni 8,05 ha. Powierzchnia względna siedliska w skali Polski została oceniona na C, z uwagi na fakt stanowienia mniej niż 2% ogólnej powierzchni kwaśnych buczyn na terenie kraju. Reprezentatywność siedliska została oceniona na C. Obniżenie oceny wynika z gorszego stanu zachowania jednego z dwóch płatów siedliska. W jego przypadku na powierzchni nie odnotowano gatunków właściwych dla siedliska w runie. Stan zachowania oraz ocena ogólna siedliska zostały ocenione na B. Oceny te wynikają z młodego wieku drzewostanu oraz niskiego pokrycia runa w płatach, które miejscami w ogóle nie było wykształcone. Stopień zachowania struktury – II (dobrze zachowana). Na takiej ocenie zaważył brak w pełni zróżnicowanej struktury wiekowej drzewostanu oraz niskie ilości martwego drewna. Stopień zachowania funkcji – II (dobre perspektywy). Przyjęcie takiej oceny wynika z braku naturalnych odnowień buka oraz słabego stopnia wykształcenia runa. Możliwość odtworzenia – II (możliwa przy średnim nakładzie sił i środków). Warunkiem poprawienia stanu zachowania siedliska jest prowadzenie na płatach gospodarki leśnej zgodnej z Prognozą oddziaływania Planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Lubaczów. Ważnym jest pozostawienie zamierających i dziuplastych drzew oraz martwego drewna podczas wykonywania trzebieży w celu stworzenia bazy żerowej dla larw chrząszczy i dzięciołów.

W obszarze Natura 2000 Łukawiec kwaśne buczyny zostały wyodrębnione w dwóch niewielkich płatach lasów gospodarczych Nadleśnictwa Lubaczów. Jeden płat wskazywany w dotychczasowych opracowaniach został wyłączony ze względu na błędne zdefiniowanie go jako siedlisko 9110. We wszystkich płatach w drzewostanie dominował buk. Często był to drzewostan młody. W domieszce pojawiał się *Carpinus betulus* i *Quercus robur*. Z gatunków właściwych buczynom odnotowano *Carex pilulifera*, *Deschampsia flexuosa*, *Luzula pilosa*, *Oxalis acetosella*, *Poa nemoralis*, *Trientalis europaea*, *Vaccinium myrtillus*, z mszaków *Dicranum scoparium*. Pokrycie runa we wszystkich płatach było niewielkie, miejscami nie było go w ogóle.

Siedlisko występuje na niewielkiej powierzchni 8,05 ha. Jeden z płatów jest obecnie młodnikiem, natomiast drugi jest w pełni reprezentatywny dla siedliska i stosunkowo dobrze wykształcony. Ze względu na powierzchnię obu płatów i różny stan zachowania, w obu płatach założono stanowiska monitoringowe. W skali kraju kwaśne buczyny niżowe zwiększają swój areal, także w analizowanym obszarze może nastąpić takie zjawisko w związku z gospodarką związaną z nasadzeniami buka i pielęgnacją drzewostanów bukowych. Na chwilę obecną siedlisko posiada niewielką wartość przyrodniczą w obszarze, dlatego też zasadnym wydaje się nie podejmowanie celowych zabiegów ochrony czynnej, odbiegających od planowej gospodarki leśnej.

Siedlisko zostało ocenione na U1. Obniżenie oceny wynika ze złej oceny jednego z dwóch płatów. W jego przypadku na powierzchni nie odnotowano gatunków właściwych dla siedliska w runie. Co wynika również z młodego wieku drzewostanu i braku starodrzewu. Nie stwierdzono również w tym płacie wyraźnego naturalnego odnowienia bukowego. Brak martwego drewna spowodował obniżenie wskaźników charakteryzujących to zagadnienie.

Realnymi zagrożeniami powodującymi zaburzenie struktury kwaśnych buczyn są: szkody spowodowane przez zwierzynę łowną oraz zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem może być odnawianie lasu po wycince gatunkami obcymi ekologicznie, a także naturalne katastrofy tj. wiatrołomy, okiść, przymrozki. Kolejnym zagrożeniem może być przerzedzenie drzewostanu, które skutkować może przekształcaniem innych warstw lasu. Również problematyczne może okazać się: usuwanie martwych i umierających drzew, eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania, a także wkraczanie ekspansywnych gatunków rodzimych, wypierających gatunki właściwe dla siedliska.

Działania ochronne zapewniają skuteczne i efektywne osiągnięcie założonych celów, uzupełnienie stanowi monitoring przyjętych parametrów i wskaźników stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru.

Kwaśne buczyny są siedliskiem, które nie wymagają zbyt dużego udziału człowieka, aby utrzymać obecny stan zachowania. Niezbędne jest prowadzenie na płatach gospodarki leśnej zgodnej z Prognozą oddziaływania Planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Lubaczów. Ważnym jest pozostawienie zamierających i dziuplastych drzew oraz martwego drewna podczas wykonywania trzebieży w celu stworzenia bazy żerowej dla larw chrząszczy i dzięciołów.

W odniesieniu do siedliska: **9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum***; wyznaczono trzy stanowiska monitoringowe oraz wykonano dziewięćdziesiąt jeden dodatkowych zdjęć fitosocjologicznych.

Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum* (9170) w obszarze Natura 2000 stanowi największy pod względem obszarowym przedmiot ochrony

siedliskowej. Siedlisko zajmuje obszar 662,79 ha. Powierzchnia względna siedliska w skali Polski została oceniona na C, z uwagi na fakt stanowienia mniej niż 2% ogólnej powierzchni łąk środkowoeuropejskich i subkontynentalnych na terenie kraju. Reprezentatywność, stan zachowania oraz ocena ogólna siedliska zostały ocenione na B. Oceny te wynikają z jednej strony z dobrze wykształconego podszytu i bogatego florystycznie runa, z drugiej z małego udziału starodrzewu, obecności w runie ekspansywnych gatunków rodzimych. Stopień zachowania struktury – II (dobrze zachowana). O ocenie zdecydował udział zwartych kompleksów leśnych na dużym obszarze, jednak uwarunkowania siedliskowo-leśne wpływają na ich silne zróżnicowanie, zarówno pod względem struktury gatunkowej jak i stanu zachowania. Stopień zachowania funkcji – II (dobre perspektywy). Obniżenie oceny wynika z małego udziału starodrzewu oraz martwego drewna w siedlisku. Możliwość odtworzenia – II (możliwa przy średnim nakładzie sił i środków). Warunkiem poprawienia stanu zachowania siedliska jest prowadzenie na płatach gospodarki leśnej zgodnej z Prognozą oddziaływania Planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Lubaczów. Ważnym jest pozostawienie zamierających i dziuplastych drzew oraz martwego drewna podczas wykonywania trzebieży w celu stworzenia bazy żerowej dla larw chrząszczy i dzięciołów.

Grądy w obszarze Natura 2000 Łukawiec stanowią największy pod względem obszarowym przedmiot ochrony siedliskowej. Charakteryzują się występowaniem zwartych kompleksów leśnych na dużym obszarze, jednak uwarunkowania siedliskowo-leśne wpływają na ich silne zróżnicowanie, zarówno pod względem struktury gatunkowej jak i stanu zachowania. Powierzchniowo siedlisko zajmuje obszar 662,79 ha. Najlepiej zachowane płaty lasów łąkowych znajdują się w obrębie i bezpośrednim pobliżu rezerwatu „Moczary”.

W drzewostanie występuje głównie *Carpinus betulus*, *Quercus robur* oraz *Betula pendula* i *Fagus sylvatica*. W domieszce, ale rzadko pojawia się też *Tilia cordata*. Podszyt jest dobrze wykształcony, a gatunkami, które w nim występują są m.in. *Euonymus europaea*, *Frangula alnus* oraz podrost gatunków z drzewostanu. Runo jest bardzo bogate pod względem gatunkowym. Występują w niej praktycznie wszystkie taksony reprezentatywne: *Aegopodium podagraria*, *Ajuga reptans*, *Carex pilosa*, *Cruciata glabra*, *Galeobdolon luteum*, *Galium schultesii*, *Isopyrum thalictroides*, *Milium effusum*, *Ranunculus cassubicus*, *Stellaria holostea* osiągające duże stopnie pokrycia.

Występują również płaty o zubożonym składzie gatunkowym runa, ale z pojawiającymi się gatunkami charakterystycznymi na niskich stopniach pokrycia lub też płaty z bardzo słabo wykształconym runem (gatunki typowe pojawiają się jako pojedyncze osobniki). W drzewostanie, w obrębie lasów mieszanych, oprócz gatunków wymienionych powyżej, pojawia się również sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Są to płaty, które mają dość wysoki potencjał, a udział wspomnianej sosny związany jest z metodami hodowli lasu.

Grądy w Łukawcu są ważnym siedliskiem dla wielu rzadkich i chronionych gatunków. W ich obrębie odnotowano występowanie następujących taksonów: *Allium ursinum* (ochrona częściowa) i *Allium victorialis* (Czerwona Lista - E), *Daphne mezereum* (ochrona częściowa), *Galanthus nivalis* (ochrona częściowa), *Lathyrus laevigatus* (ochrona częściowa), *Platanthera bifolia* (ochrona częściowa), *Staphylea pinnata* (ochrona ścisła).

Ponadto w obrębie wyznaczonych płatów siedliska 9170 występują liczne młodniki wyznaczone jako osobne niewielkie płaty z runem łąkowym. Nie wykreślano ich z całości zasięgu siedliska ze względu na duży potencjał oraz ciągłość zbiorowisk.

Siedlisko oceniono na U1 na terenie całego obszaru. Przyczyną obniżenia oceny jest: mały udział starodrzewu, oraz martwego drewna w siedlisku. W kilku płatach stwierdzono w runie ekspansywne gatunki rodzime jak np. *Carex brizoides*. Również do obniżenia oceny przyczyniła się notowana w wydzieleniach leśnych niewłaściwa kombinacja florystyczna w poszczególnych warstwach.

Głównymi zagrożeniami dla siedliska grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego są: szkody spowodowane przez zwierzynę łowną, a także zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem może być odnawianie lasu po wycince gatunkami obcymi ekologicznie, niewłaściwymi dla siedliska, a także naturalne katastrofy tj. wiatrołomy, okiść, przymrozki. Kolejnym zagrożeniem może być przerzedzenie drzewostanu, które skutkować może przekształcaniem innych warstw lasu. Również problematyczne może okazać się: usuwanie martwych i umierających drzew, eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania, a także wkraczanie ekspansywnych gatunków rodzimych, wypierających gatunki właściwe dla siedliska.

Działania ochronne zapewniają skuteczne i efektywne osiągnięcie założonych celów, uzupełnienie stanowi monitoring przyjętych parametrów i wskaźników stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru.

Zachowanie płatów grądów w obecnym stanie wydaje się być realne pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań. Niezbędne jest prowadzenie na płatach gospodarki leśnej zgodnej z Prognozą oddziaływania Planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Lubaczów. Ważnym jest pozostawienie zamierających i dziuplastych drzew oraz martwego drewna podczas wykonywania trzebieży w celu stworzenia bazy żerowej dla larw chrząszczy i dzięciołów.

W odniesieniu do siedliska: 91D0 Bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vacciniouliginosi-Pinetum*, *Pinomugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne; wykazywanego we wcześniejszej dokumentacji, w wyniku inwentaryzacji przyrodniczej stwierdzono że siedlisko boru bagiennego nie zostało prawidłowo zidentyfikowane.

W obszarze Natura 2000 PLH180024 „Łukawiec” znajduje siedlisko które było wskazywane jako bór bagienny. Płat ten zajmuje niewielki obszar z wyraźną dominacją *Betula pubescens* w warstwie drzew i *Eriophorum vaginatum* w runie. Pomimo obecności wełnianki nie stwierdzono obecności torfowców, jak również warstwy torfu, co wskazuje na niewłaściwe warunki siedliskowe, a tym samym zbyt suche podłoże. W obrębie płatu przeważają gatunki właściwe dla borów świeżych, takie jak: *Deschampsia flexuosa*, *Molinia caerulea* lub *Vaccinium myrtillus* – wszystkie w niewielkim stopniu pokrycia, wyraźnie większy jest też udział brzozy. Mając na uwadze powyższe nie analizowano zagrożeń i nie określano celów oraz działań ochronnych dla tego siedliska, zaproponowano natomiast weryfikację SDF poprzez jego usunięcie z listy przedmiotów ochrony.

W odniesieniu do siedliska: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe; wyznaczono dwa stanowiska monitoringowe oraz wykonano dziewiętnaście dodatkowych zdjęć fitosocjologicznych.

Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe (91E0) na terenie obszaru natura 2000

reprezentowane są przez niżowe łągi olszowo-jesionowe *Fraxino-Alnetum* zajmujące powierzchnię około 59,40 ha. Powierzchnia siedliska w skali Polski została oceniona na C, z uwagi na fakt stanowienia mniej niż 2% ogólnej powierzchni łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych na terenie kraju. Reprezentatywność, stan zachowania oraz ocena ogólna siedliska zostały ocenione na B. Oceny te wynikają z braku starodrzewu, a także z miejscami zubożonej kombinacja florystycznej siedliska, przy czym z dość znacznym udziałem gatunków łągowych. Stopień zachowania struktury – II (dobrze zachowana). Na takiej ocenie zaważył brak w pełni zróżnicowanej struktury wiekowej drzewostanu, niskie ilości martwego drewna oraz niskie pokrycie gatunków charakterystycznych w runie i brak gatunków charakterystycznych w podszycie w niektórych fragmentach płatów. Stopień zachowania funkcji – I (doskonałe perspektywy). Przyjęcie takiej oceny wynika z naturalności koryta cieku wzdłuż którego siedlisko występuje. Możliwość odtworzenia – II (możliwa przy średnim nakładzie sił i środków). Warunkiem poprawienia stanu zachowania siedliska jest ograniczenie wycinania wiekowych drzew oraz usuwania martwego drewna celem podniesienia bioróżnorodności.

Siedlisko 91F0 Łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) na obszarze Natura 2000 „Łukawiec” PLH180024 reprezentowane jest przez niżowe łągi olszowo-jesionowe *Fraxino-Alnetum* o nieco zaburzonej strukturze zajmujące powierzchnię około 59,40 ha. W wyniku konsultacji z Nadleśnictwem Jarosław, powierzchnia siedliska została zwiększona o płaty do tej pory nie wykazywane jako siedlisko. Drzewostan tworzy jednowiekowa, z reguły nie przekraczająca 80 lat, *Alnus glutinosa*. Podszyt jest zwykle bardzo słabo wykształcony. Rzadko notowano w nim gatunki typowe takie jak *Padus serotina*, a najczęściej jest to *Frangula alnus*. W runie zwykle występują praktycznie wszystkie gatunki reprezentatywne dla siedliska jak: *Athyrium filix-femina*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Circaea lutetiana*, *Galeobdolon luteum*, *Impatiens noli-tangere*, *Lysimachia vulgaris*, *Stellaria nemorum* czy *Urtica dioica*, ale mają niewielkie stopnie pokrycia. Występują płaty zdominowane przez *Carex brizoides*, a w niektórych odnotowano występowanie *Solidago gigantea*, będącej gatunkiem inwazyjnym, ale nie stanowiącej zbyt dużego zagrożenia ze względu na nieodpowiednie dla tego gatunku warunki siedliskowe.

Najistotniejszym parametrem wpływającym na strukturę i funkcję jest stopień uwodnienia i naturalność koryta rzecznej (jeżeli płaty występują w obrębie cieków wodnych). W związku z tym jakiegokolwiek zmiany stosunków wodnych, a w szczególności regulacje cieków wodnych i obniżanie poziomu wód gruntowych będą prowadzić do degradacji siedliska. Na skutek przesuszenia siedliska rozpocznie się proces gładowienia, ale też możliwe będzie wnikanie neofitów takich jak: *Solidago gigantea* czy *Rudbeckia laciniata* czy ekspansywnych gatunków rodzimych jak np. *Deschampsia caespitosa* czy *Rubus* spp.

Ocena siedliska U1 wynika z niższych ocen dla wskaźników takich jak: gatunki charakterystyczne, dla których kombinacja florystyczna jest miejscami zubożona, ale z dość znacznym udziałem gatunków łągowych. Również w płatach nie notuje się odpowiednio wysokich ilości martwego drewna oraz brakuje zróżnicowanej struktury wiekowej drzewostanu. Starodrzew w ogóle nie został stwierdzony. W niektórych fragmentach płatu stwierdzono niskie pokrycie gatunków charakterystycznych w runie i brak gatunków charakterystycznych w podszycie.

Zagrożeniami istniejącymi dla siedliska łągów są: szkody spowodowane przez bobry, choroby jesionów powodują obumieranie drzew i zmiany składu gatunkowego, a także zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem może być odnawianie lasu po wycince gatunkami obcymi ekologicznie, niewłaściwymi dla siedliska, a także

naturalne katastrofy tj. wiatrołomy, okiść, przymrozki. Kolejnym zagrożeniem może być przerzedzenie drzewostanu, które skutkować może przekształcaniem innych warstw lasu. Również problematyczne może okazać się: usuwanie martwych i umierających drzew, eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania, a także wkraczanie ekspansywnych gatunków rodzimych i gatunków inwazyjnych, wypierających gatunki właściwe dla siedliska.

Działania ochronne zapewniają skuteczne i efektywne osiągnięcie założonych celów, uzupełnienie stanowi monitoring przyjętych parametrów i wskaźników stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru.

Utrzymanie oceny zachowania siedliska w bieżącym stanie, a w przypadku płatów zaburzonych poprawa ich parametrów jest możliwe do osiągnięcia, pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań ochronnych – zaleca się ograniczenie wycinania wiekowych drzew oraz usuwania martwego drewna celem podniesienia bioróżnorodności. Uzyskanie wskaźników dla wielkogabarytowego martwego drewna jest jednak prawdopodobnie niemożliwe do osiągnięcia w tym typie drzewostanu.

W odniesieniu do siedliska: **91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe *Ficario-Ulmetum***; wyznaczono jedno stanowisko monitoringowe oraz wykonano dwa dodatkowe zdjęcia fitosocjologiczne.

Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe *Ficario-Ulmetum* (91F0) w obszarze stanowią około 21,92 ha. Powierzchnia względna siedliska w skali Polski została oceniona na C, z uwagi na fakt stanowienia mniej niż 2% ogólnej powierzchni łęgowych lasów dębowo-wiązowo-jesionowych na terenie kraju. Reprezentatywność, stan zachowania oraz ocena ogólna siedliska zostały ocenione na B. Oceny te wynikają z uproszczonej struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej płatów w obrębie siedliska. Stopień zachowania struktury – III (średnio zachowana lub częściowo zdegradowana). Na takiej ocenie zaważył duży udział gatunków charakterystycznych dla siedlisk łęgowych, a miejscami grądowych. W aspekcie struktury siedliska zawyżony jest udział dębu. Dość częste są płaty z dominacją w drzewostanie gatunków lekkonasiennych: olszy lub brzozy, pod którymi spontanicznie zachodzi zwykle regeneracja gatunków łęgowych. Stopień zachowania funkcji – II (dobre perspektywy). Obniżenie oceny wynika z małego udziału starodrzewu oraz martwego drewna w siedlisku. Możliwość odtworzenia – I (odtworzenie łatwe). Warunkiem poprawienia stanu zachowania siedliska jest ograniczenie wycinania wiekowych drzew oraz usuwania martwego drewna celem podniesienia bioróżnorodności.

W obszarze Natura 2000 Łukawiec PLH180024 w płatach wytyczonych jako *Ficario-Ulmetum* struktura drzewostanu jest mocno zniekształcona. Są to w większości drzewostany gospodarcze, o uproszczonej strukturze gatunkowej, wiekowej i przestrzennej zajmujące powierzchnię około 21,92 ha.

W aspekcie struktury siedliska zawyżony jest udział dębu. Dość częste są płaty z dominacją w drzewostanie gatunków lekkonasiennych: olszy lub brzozy, pod którymi spontanicznie zachodzi zwykle regeneracja gatunków łęgowych. Antropogeniczne przeobrażenia składu gatunkowego drzewostanu, który często przekształcany jest na monokultury z *Alnus glutinosa* nastęrcza trudności w jednoznacznym rozpoznaniu typu siedliska. Czasem pojawia się *Fraxinus excelsior* jednak zwykle są to drzewa silnie osłabione, zamierające, a pod drzewostanami olszowymi na siedliskach łęgów wiązowo-jesionowych zwykle pojawiają się jego odnowienia. Świadczy to o stosunkowo dużym potencjale regeneracyjnym siedliska.

Z gatunków charakterystycznych dla lasu łągowego odnotowano: *Circea lutetiana*, *Festuca gigantea*, *Ficaria verna*, *Padus avium*, *Plagiomnium undulatum*, *Ulmus minor*. Za najbardziej charakterystyczne dla zespołu uznaje się *Ulmus minor* i *Ficaria verna*. Gatunkami wyróżniającymi w obrębie związku są też: *Cornus sanguinea*, *Dactylis polygama*, *Fissidens taxifolius*, *Gagea lutea*, *Rubus caesius*, *Quercus robur*.

Oprócz gatunków wspólnych dla podtypów łągu, można wyróżnić takie rośliny, które w podtypie związanym z dolinami dużych rzek, występują z obniżoną stałością, za to są częstszymi składnikami lasów nizinnych łągowych występujących poza tymi środowiskami. Należą do nich między innymi: *Ajuga reptans*, *Asarum europaeum*, *Anemone ranunculoides*, *Athyrium filix-femina*, *Carex remota*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Crepis paludosa*, *Geum rivale*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Stellaria holostea*, *Stellaria nemorum*. Warstwa mszysta jest w różnym stopniu rozwinięta, najczęściej jednak nie zajmuje dużych powierzchni. Najczęstszymi gatunkami mchów są: *Plagiomnium undulatum*, *Eurhynchium hians* oraz *Brachythecium rutabulum*.

Ocena siedliska na U1 wynika z dużego udziału gatunków charakterystycznych dla siedlisk łągowych, a miejscami grądowych. Związane jest to z bliskością tych typów siedlisk, co prowadzi do spontanicznego przenikania gatunków między nimi. Podobnie jak w łągach tutaj również brakuje drzew wiekowych oraz martwego drewna.

Zagrożeniami istniejącymi dla siedliska łągów są: szkody spowodowane przez bobry, choroby jesionów powodują obumieranie drzew i zmiany składu gatunkowego, a także zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem może być odnawianie lasu po wycince gatunkami obcymi ekologicznie, niewłaściwymi dla siedliska, a także naturalne katastrofy tj. wiatrołomy, okiść, przymrozki. Kolejnym zagrożeniem może być przerzedzenie drzewostanu, które skutkować może przekształcaniem innych warstw lasu. Również problematyczne może okazać się: usuwanie martwych i umierających drzew, eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania, a także wkraczanie ekspansywnych gatunków rodzimych, wypierających gatunki właściwe dla siedliska.

Działania ochronne zapewniają skuteczne i efektywne osiągnięcie założonych celów, uzupełnienie stanowi monitoring przyjętych parametrów i wskaźników stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru.

Zachowanie płatów siedliska w bieżącym stanie, a w przypadku płatów zaburzonych poprawa ich parametrów jest możliwe do osiągnięcia, pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań ochronnych – zaleca się ograniczenie wycinania wiekowych drzew oraz usuwania martwego drewna celem podniesienia bioróżnorodności. Uzyskanie wskaźników dla wielkogabarytowego martwego drewna jest jednak prawdopodobnie niemożliwe do osiągnięcia w tym typie drzewostanu.

W odniesieniu do występującego na terenie obszaru Natura 2000 gatunku rośliny cennej przyrodniczo: **1898 ponikła kraińskiego *Eleocharis carniolica***, w ramach prac terenowych wykonano pełną inwentaryzację gatunku w obszarze.

Ponikło kraińskie *Eleocharis carniolica* (1898) należy do królestwa roślin (P). W obrębie obszaru zlokalizowane są trzy stanowiska wymienionego gatunku. Liczba obserwowanych osobników na poszczególnych stanowiskach jest bardzo niestabilna, co wiąże się z typem siedlisk zajmowanych

przez gatunek. W porównaniu z danymi literaturowymi w roku 2015 zaobserwowano wyraźny spadek liczebności osobników na dwóch z trzech stanowisk. Natomiast na stanowisku we wschodniej części wsi Czerniawka, gdzie w roku 2008 populacja całkowicie zaniknęła, obecnie w rowach melioracyjnych odnotowano 4 kępy z 90% kwitnących pędów. Populacja ma status P – jest to populacja stała występująca w obszarze corocznie, a kategoria liczebności populacji oznaczona została jako V – bardzo rzadka – jedynie 2-3 stanowiska w obrębie obszaru. Zebrane dane są danymi o wysokiej jakości (G) i są wynikiem realizowanych prac badawczych w terenie w sezonie 2015 oraz analizy dostępnych danych literaturowych. W związku z małym zasięgiem gatunku w Polsce szacuje się, że wielkość populacji na stanowiskach stanowi ponad 2% populacji krajowej, jednak nie więcej niż 15 % co wskazuje na ocenę populacji na poziomie B. Stan zachowania stanowiska ocenia się na C – jako średnie lub zdegradowane, gdyż stanowiska te podlegają postępującej sukcesji, a samo siedlisko gatunku ma charakter niestabilny. Stopień zachowania cech siedliska gatunku oceniono na III – elementy średnio zachowane lub częściowo zdegradowane. Ocena ta wynika z niestabilnego charakteru siedliska zajmowanego przez gatunek, związanego ze zmiennym poziomem wody. Możliwość odtworzenia została oceniona jako trudna lub niemożliwa. Na ocenie tej zaważył postępujący proces sukcesji wtórnej, a także zaobserwowany w jego wyniku proces zanikania osobników. W obrębie naturalnego zasięgu występowania, stopień izolacji gatunku określono na ocenę C – populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania. Populacja na terenie Polski osiąga północno, północno-zachodnią granicę zasięgową. Ocena ogólna gatunku została oceniona na C. Na obecną chwilę dla stanowisk w Łukawcu największe zagrożenie zdają się mieć: zmiana stosunków wodnych oraz ekspansja gatunków rodzimych i obcych w tym szczególnie nawłoci późnej *Solidago gigantea*. Dla zachowania istniejących stanowisk należy utrzymać bieżący poziom wód gruntowych oraz zapewnić dostęp światła do miejsc występowania. Całkowite wyłączenie stanowisk spod działalności gospodarczej w przyszłości będzie skutkowało sukcesją prowadzącą do zaniku siedliska, w związku z tym zasadne wydaje się być utrzymanie wydobycia piasku na terenach pobliskich, co w momencie zaprzestania eksploatacji stworzy nowe potencjalne siedliska dla gatunku, a tym samym prawdopodobnie doprowadzi do zwiększania liczby stanowisk lokalnych populacji.

Gatunek zajmuje siedliska wilgotne, okresowo podmokłe zagłębienia i rowy melioracyjne, o charakterze antropogenicznym powstałe w wyniku prac melioracyjnych i wydobycia piasku. W obrębie obszaru zlokalizowane są trzy stanowiska wymienionego gatunku. Liczba obserwowanych osobników (kęp) na poszczególnych stanowiskach jest bardzo niestabilna, co wiąże się z typem siedlisk zajmowanych przez gatunek, z definicji niestabilnych, o zmiennym poziomie wody oraz z prawdopodobnym zjawiskiem zajmowania przez gatunek nowych obszarów na skraju zasięgu.

W porównaniu z danymi literaturowymi w roku 2015 zaobserwowano wyraźny spadek liczebności osobników (kęp) na dwóch z trzech stanowisk. Natomiast na stanowisku we wschodniej części wsi Czerniawka, gdzie w roku 2008 populacja całkowicie zaniknęła, w rowach melioracyjnych odnotowano 2 kępy.

Gatunek zdaje się osiągać w obszarze stan dynamicznej równowagi – pomimo występowania lat, w których nie jest notowany, w następnych latach pojawia się lub zmienia swoją liczebność. Zjawisko to wynika z typu zajmowanych w obszarze siedlisk. Rok prowadzenia

aktualnych obserwacji był dodatkowo rokiem wyjątkowo suchym, co wpłynęło negatywnie na wielkość populacji, ale też na dość późne wytworzenie organów generatywnych.

Ocena ogólna stanu zachowania populacji gatunku w siedlisku wynosi U2, tak samo jak stan zachowania siedliska dla tego gatunku. W odniesieniu do stanu zachowania populacji niska ocena wynika głównie z niskiej liczebności osobników na stanowiskach. Typ rozmieszczenia osobników jest skupiskowy. Nie wszystkie osobniki posiadały pędy generatywne. Bardzo niski był udział osobników młodocianych. W odniesieniu do siedliska głównym problemem jest zbyt mała powierzchnia zajmowana przez roślinę w stosunku do potencjalnej powierzchni. Bardzo trudno w tym roku było oceniać stopień uwodnienia siedliska ze względu na bardzo suche lato. Wszystkie stanowiska z ponikłem kraińskim *Eleocharis carniolica* są mocno ocienione głównie przez trzcinę i zarośla wierzbowe. W obrębie stanowisk stwierdza się duży udział gatunków ekspansywnych rodzimych i obcych o charakterze inwazyjnym.

Na obecną chwilę dla stanowisk w Łukawcu największe zagrożenie stanowi ekspansja gatunków rodzimych i obcych w tym szczególnie nawłoci późnej *Solidago gigantea*. Dla zachowania istniejących stanowisk należy utrzymać bieżący poziom wód gruntowych oraz zapewnić dostęp światła do miejsc występowania (wycięcie krzewów, usunięcie nawłoci). Całkowite wyłączenie stanowisk spod działalności gospodarczej w przyszłości będzie skutkowało sukcesją prowadzącą do zaniku siedliska, w związku z tym zasadne wydaje się być utrzymanie wydobywania piasku na terenach pobliskich, co w momencie zaprzestania eksploatacji stworzy nowe potencjalne siedliska dla gatunku, a tym samym prawdopodobnie doprowadzi do zwiększania liczby stanowisk lokalnych populacji.

Ponikło kraińskie jest gatunkiem nieznoszącym zbyt niskiego poziomu wód gruntowych oraz zacienienia. Działaniami ochronnymi, które mogą pozwolić na zwiększenie liczby osobników lub odtworzenie populacji jest odkrzacanie i usunięcie nawłoci późnej z siedlisk.

W odniesieniu do wszystkich badanych siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w obszarze zasadniczym celem działania jest zachowanie powierzchni, struktury i funkcji istniejących płatów zbiorowisk, z jednoczesnym utrzymaniem lub poprawą bogactwa florystycznego.

Lepidofauna

Obserwacje występowania i liczenie motyli na transektach prowadzono na 6 stanowiskach. W czasie przemarszu wzdłuż linii transektu rejestrowano wszystkie osobniki motyli z załącznika II DS, stanowiących przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 a także pozostałych gatunków motyli objętych ochroną gatunkową. Liczenie motyli na transekcie przeprowadzono w sprzyjających warunkach pogodowych. Za pomocą odbiornika GPS zarejestrowano współrzędne geograficzne z lokalizacją obserwowanych motyli.

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej stwierdzono występowanie czterech gatunków motyli z II Załącznika DS: 6177 Modraszek telejus *Phengaris (Maculinea) teleius*, 6179 Modraszek nausitous *Phengaris (Maculinea) nausithous*, 1065 Przeplatkaaurinia *Euphydryas aurinia* i 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*. Stanowiska są zlokalizowane przede wszystkim w północnym fragmencie obszaru Natura 2000 „Łukawiec”. Wielkość poszczególnych stanowisk jest wystarczająca dla zachowania gatunku, jednak na wszystkich stanowiskach obecna

jest nawłóć, która może przy zaniechaniu przeprowadzania właściwych zabiegów zdominować siedlisko.

Modraszka telejus został odnotowany na pięciu stanowiskach, a modraszka nausitous na czterech stanowiskach. Są one zlokalizowane na terenie gdzie znajdują się zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinia*). Na czterech z pięciu stanowisk modraszka telejus występuje razem z modraszką nausitous. Na wszystkich stanowiskach obecna jest roślina pokarmowa krwiściąg lekarski, jednak dostępność rośliny pokarmowej jest zwykle dość niewielka. Może to negatywnie wpływać na zachowanie gatunku, dlatego konieczne jest stosowanie ekstensywnego użytkowania kośnego lub kośno-pasterskiego. Stwierdzono również obecność mrówek gospodarzy z rodzaju wścieklica *Myrmica*. Ogólnie populacja modraszek na poszczególnych stanowiskach jest stosunkowo niewielka. Stanowiska są zagrożone i niezbędne jest utrzymanie lub wprowadzenie ekstensywnego użytkowania kośnego na obszarze występowania obydwu tych gatunków motyli.

Przeplatka aurinia została zinwentaryzowana na trzech stanowiskach. Stanowiska przeplatki aurinii są zlokalizowane na terenie gdzie występują zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinia*) i pokrywają się z siedliskami modraszki nausitous. Na wszystkich stanowiskach obecna jest roślina pokarmowa czarcikęs łąkowy. Populacja przeplatki aurinii na poszczególnych stanowiskach jest stosunkowo niewielka, z wyjątkiem jednego stanowiska we wschodniej części obszaru, co niekorzystnie wpływa na perspektywę zachowania gatunku.

Czerwończyk nieparek występuje na trzech stanowiskach. W miejscach występowania czerwończyka nieparka odnotowano rośliny pokarmowe gąsienic: szczaw *Rumex* sp. oraz rośliny nektarodajne takie jak ostrożeń polny *Cirsium arvense*, nawłóć *Solidago* spp. Siedliska w których zaobserwowano czerwończyka nieparka są w dwóch przypadkach położone przynajmniej częściowo na terenie zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, które przecinane są przez ciek wodny. Jedno stanowisko zlokalizowane jest na stosunkowo suchych łąkach.

Na podstawie zebranych danych terenowych dokonano oceny stanu ochrony poszczególnych gatunków zwierząt obszaru Natura 2000 Łukawiec tj. przeplatki aurinia, modraszki telejus, modraszki nausitous oraz dla czerwończyka nieparka. Stanowiska monitoringowe wybrano na podstawie wizji terenowych i informacji uzyskanych od RDOŚ w Rzeszowie. Stanowiska monitoringowe modraszek telejus i nausitous założono na terenie zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych – na których występowała roślina pokarmowa - krwiściąg lekarski. Koncepcja monitoringu czerwończyka nieparka nie zakłada oceniania stanu populacji i siedliska na poszczególnych stanowiskach, a jedynie stanu populacji na poziomie regionów biogeograficznych. Badania gatunku czerwończyka nieparek na stanowiskach mają charakter jakościowy (obecny/brak), a z kolei wskaźniki stanu siedliska należy traktować bardziej jako charakterystyki, które mogą być pomocne przy analizie danych, szczególnie dla określenia przeważających typów siedlisk gatunku i roślin żywicielskich w skali np. regionu biogeograficznego. W przypadku przeplatki aurinia, modraszki telejus i modraszki nausitous dokonano uśrednienia oceny w celu przedstawienia ogólnej charakterystyki parametrycznej gatunków.

Modraszka telejus

Na obszarze Natura 2000 „Łukawiec” stwierdzono występowanie tego gatunku na pięciu stanowiskach. Pierwotnie wyznaczono cztery stanowiska na których prowadzono obserwacje.

Jednak w trakcie prac terenowych okazało się, że konieczna jest ich korekta. Są one zlokalizowane na terenie gdzie znajdują się zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*). Stanowiska są zlokalizowane przede wszystkim w północnym fragmencie obszaru Natura 2000 „Łukawiec”. Wielkość poszczególnych stanowisk jest wystarczająca dla zachowania gatunku. Na czterech z pięciu stanowisk modraszek telejus występuje razem z modraszką nausitous. Na wszystkich stanowiskach obecna jest roślina pokarmowa krwiściąg lekarski, jednak dostępność rośliny pokarmowej jest zwykle dość niewielka. Może to negatywnie wpływać na zachowanie gatunku, dlatego konieczne jest stosowanie ekstensywnego użytkowania kośnego lub kośno-pasterskiego. Stwierdzono również obecność mrówek z rodzaju wścieklica *Myrmica*. Ogólnie populacja modraszka telejus na poszczególnych stanowiskach jest stosunkowo niewielka. Stanowisko jest zagrożone i niezbędne jest utrzymanie lub wprowadzenie ekstensywnego użytkowania kośnego na obszarze występowania modraszka telejus. Ponadto na wszystkich stanowiskach obecna jest nawłóć, która może przy zaniechaniu przeprowadzania właściwych zabiegów zdominować siedlisko.

Modraszek telejus – ocena ogólna: B, w tym:

Populacja - C: gatunek występuje na 5 stanowiskach; maksymalna liczba osobników na stanowiskach wyniosła 7 - 9 osobników; populacja w obszarze stanowi mniej niż 2% populacji krajowej.

Stan zachowania w obszarze - B, w tym:

stopień zachowania siedliska: II – elementy zachowane w dobrym stanie (powierzchnia 2,3-7,0 ha, dostępność roślin żywicielskich 6-8%, dostępność mówek gospodarzy 23-32%, zarastanie ekspansywnymi bylinami <15%, zarastanie przez drzewa i krzewy <5% do 30%).

Możliwość odtworzenia: nie oceniano.

Izolacja – C: odległość do najbliższej populacji wynosi około 200m, a kolejnej sąsiedniej około 4 km.

Zagrożenia istniejące: problematyczne gatunki rodzime, obce gatunki inwazyjne

Zagrożenia potencjalne: Intensywne koszenie lub intensyfikacja (koszenie w nieodpowiednim terminie), zaniechanie, brak koszenia, płodozmian

Modraszek telejus występuje na 5 stanowiskach na terenie obszaru Natura 2000. Maksymalna liczba osobników na poszczególnych stanowiskach wyniosła od 7 do 9 osobników. Ocena ogólna – B, w tym populacja została oceniona na C, z uwagi na fakt, że stanowi ona mniej niż 2% populacji krajowej. Stan zachowania w obszarze został oceniony na B. Ocena ta wynika ze stopnia zachowania siedliska w obszarze – elementy zachowane w dobrym stanie. Na ocenę stopnia zachowania siedliska wpłynęła duża powierzchnia poszczególnych siedlisk wynosząca od 2,3 do 7 ha. Dostępność roślin żywicielskich na poszczególnych stanowiskach wynosząca od 6 do 8% wpłynęła na obniżenie oceny. Również dostępność mrówek gospodarzy była niezadawalająca i wyniosła od 23 do 32 %. Ekspansywne gatunki bylin zarastają od kilku do kilkunastu procent powierzchni poszczególnych siedlisk modraszka telejus (stan właściwy). Również pod względem

zarastania przez drzewa i krzewy stan siedliska został oceniony jako właściwy. Ze względu na dobry stopień zachowania cech siedliska modraszka telejus nie oceniano możliwości odtworzenia. Zagrożeniem dla zachowania siedliska jest obecność nawłoci późnej (*Solidago gigantea*), która jest gatunkiem inwazyjnym. Do zagrożeń potencjalnych zaliczyć można intensyfikację koszenia lub koszenie w nieodpowiednim terminie oraz zaniechanie koszenia lub zmiana użytkowania terenów na których występuje gatunek.

Modraszek nausitous

Na obszarze Natura 2000 „Łukawiec” stwierdzono występowanie tego gatunku na czterech stanowiskach. Są one zlokalizowane na terenie gdzie znajdują się zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*). Stanowiska są zlokalizowane przede wszystkim w północnym fragmencie obszaru Natura 2000 „Łukawiec”. Wielkość poszczególnych stanowisk jest wystarczająca dla zachowania gatunku. Modraszek nausitous występuje wspólnie z drugim gatunkiem „naturowym” modraszką telejus. Roślina pokarmowa krwiściąg lekarski występuje na wszystkich stanowiskach, zwykle jednak dostępność rośliny pokarmowej jest stosunkowo niewielka. Może to być jedną z przyczyn stosunkowo mało licznej populacji tego gatunku na badanym obszarze. Możliwość rozmnażania zapewnia również obecność mrówek z rodzaju wścieklica *Myrmica*. Do zagrożeń należy zaliczyć brak kośnego użytkowania na części niektórych stanowisk oraz niewłaściwy termin koszenia w okresie rozwoju larw na roślinach krwiściągu. Ponadto na wszystkich stanowiskach obecna jest nawłoc *Solidago* spp., która może przy zaniechaniu przeprowadzania właściwych zabiegów zdominować siedlisko i niekorzystnie wpłynąć na stan siedliska modraszka nausitous.

Modraszek nausitous – ocena ogólna: B, w tym:

Populacja - C: gatunek występuje na 3 stanowiskach; maksymalna liczba osobników na stanowiskach wyniosła 4 - 21 osobników; populacja w obszarze stanowi mniej niż 2% populacji krajowej.

Stan zachowania w obszarze - B, w tym:

stopień zachowania siedliska: II – elementy zachowane w dobrym stanie (powierzchnia 2,3-7,0 ha, dostępność roślin żywicielskich 6-8%, dostępność mówek gospodarzy 23-32%, zarastanie ekspansywnymi bylinami <15%, zarastanie przez drzewa i krzewy <10% do 30%).

Możliwość odtworzenia: nie oceniano

Izolacja – C: odległość do najbliższej populacji wynosi około 200m, a kolejnej sąsiedniej około 4 km.

Zagrożenia istniejące: problematyczne gatunki rodzime, obce gatunki inwazyjne.

Zagrożenia potencjalne: Intensywne koszenie lub intensyfikacja (koszenie w nieodpowiednim terminie), zaniechanie, brak koszenia, płodozmian.

Modraszek nausitous występuje na 3 stanowiskach na terenie obszaru Natura 2000. Maksymalna liczba osobników obserwowana na poszczególnych stanowiskach wyniosła od 4 do 21 osobników.

Ocena ogólna – B, w tym populacja została oceniona na C, z uwagi na fakt, że stanowi mniej niż 2% populacji krajowej. Stan zachowania gatunku w obszarze Natura 2000 został oceniony na B. Na taką ocenę miał wpływ stopień zachowania siedliska w obszarze. Elementy siedliska istotne z punktu widzenia biologii gatunku są dobrze zachowane. Na taką ocenę stopnia zachowania siedliska wpłynęła stosunkowo duża powierzchnia poszczególnych siedlisk wynosząca od 2,3 do 7 ha. Również pod względem zarastania przez ekspansywne gatunki bylin (zarastają od kilku do kilkunastu procent powierzchni poszczególnych siedlisk modraszka nausitous) stan był właściwy. Także stan siedliska pod względem zarastanie przez drzewa i krzewy został oceniony jako właściwy. Na obniżenie oceny wpłynęła dostępność roślin żywicielskich, która na poszczególnych stanowiskach wynosiła od 6 do 8%. Również dostępność mrówek gospodarzy była niezadawalająca i wynosiła od 23 do 32 %. Ze względu na dobry stopień zachowania cech siedliska modraszka nausitous nie oceniano możliwości odtworzenia. Zagrożeniem dla zachowania siedliska jest obecność nawłoci późnej (*Solidago gigantea*), która w przypadku zaniechania właściwych praktyk zagraża zarośnięciem siedlisk modraszka nausitous.

Przeplatka aurinia

Na obszarze Natura 2000 „Łukawiec” stwierdzono występowanie tego gatunku na trzech stanowiskach. Ponadto zaobserwowano pojedynczego osobnika przeplatki aurinia na dwóch innych stanowiskach, ale w wyniku przeprowadzonych obserwacji stwierdzono, że były to przypadkowe wystąpienia. Z tego względu nie uwzględniono tych miejsc jako stanowisk przeplatki aurinia. Jedno stanowisko, które było wskazywane przez WZS 2008 jako siedlisko przeplatki aurinia zarosło w znacznym stopniu nnawłocią *Solidago* sp. i nie stwierdzono tam występowania tego gatunku. Zaobserwowano tam tylko pojedyncze osobniki rośliny żywicielskiej czarcikęsu łąkowego. Stanowisko prawdopodobnie utraciło znaczenie ze względu na opanowanie go przez inwazyjny gatunek nawłoci. Stanowiska przeplatki aurinia są zlokalizowane na terenie gdzie występują zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) i pokrywają się z siedliskami modraszka nausitous. Jedno stanowisko zlokalizowane jest we wschodniej części obszaru Natura 2000 „Łukawiec”, a dwa kolejne w jego północnej części. Wielkość poszczególnych stanowisk jest wystarczająca dla zachowania gatunku. Na wszystkich stanowiskach obecna jest roślina pokarmowa czarcikęsu łąkowy. Populacja przeplatki aurinia na poszczególnych stanowiskach jest stosunkowo niewielka, z wyjątkiem jednego stanowiska we wschodniej części obszaru, co niekorzystnie wpływa na perspektywy zachowania gatunku. Ponadto na wszystkich stanowiskach obecna jest nawłoc *Solidago* sp., która może przy zaniechaniu przeprowadzania właściwych zabiegów zdominować siedlisko. Obserwuje się również zarastanie siedlisk krzewami i drzewami.

Przeplatka aurinia – ocena ogólna: B, w tym:

Populacja - C: gatunek występuje na 4 stanowiskach; maksymalna liczba osobników na stanowiskach wyniosła 4 - 8 osobników; populacja w obszarze stanowi mniej niż 2% populacji krajowej.

Stan zachowania w obszarze - B, w tym:

stopień zachowania siedliska: II – elementy zachowane w dobrym stanie (powierzchnia 2,3-7,0 ha, stopień zarośnięcia siedliska przez roślinność drzewiastą i krzewiastą <10-<30%, liczba dogodnych miejsc do rozrodu 1,0-2,5 oprzędów na 500 m², baza pokarmowa 20-25 roślin 25 m²).

Możliwość odtworzenia: nie oceniano.

Izolacja – B: odległość do najbliższej populacji wynosi około 200m.

Zagrożenia istniejące: problematyczne gatunki rodzime, obce gatunki inwazyjne.

Zagrożenia potencjalne: Intensywne koszenie lub intensyfikacja (koszenie w nieodpowiednim terminie), zaniechanie, brak koszenia, płodozmian.

Przeplatka aurinia występuje na 4 stanowiskach na terenie obszaru Natura 2000. Maksymalna liczba osobników obserwowana na poszczególnych stanowiskach wynosiła od 4 do 8 osobników. Ocena ogólna – B, w tym populacja została oceniona na C, z uwagi na fakt, że stanowi mniej niż 2% populacji krajowej. Stan zachowania w obszarze został oceniony na B. Ocena ta wynikała z dobrej oceny stopnia zachowania siedliska w obszarze. Powierzchnia poszczególnych siedlisk wynosi od 2,3 do 7 ha, co jest korzystne dla zachowania gatunku. Również pod względem stopnia zarośnięcia siedliska przez roślinność drzewiastą i krzewiastą siedlisko jest korzystne dla gatunku. Elementami siedliska, które wpłynęły na obniżenie oceny jest liczba dogodnych miejsc do rozrodu oraz baza pokarmowa. Liczba zaobserwowanych oprzędów wynosiła od 1,0 do 2,5 na 500 m² i tylko na jednym stanowisku była oceniona jako właściwa – na pozostałych dwóch była niezadawalająca. Również baza pokarmowa była niezadawalająca – liczebność czarcikęsa łąkowego wynosiła 20-25 roślin na 25 m². Zagrożeniem dla zachowania siedliska jest obecność nawłoci późnej (*Solidago gigantea*), która jest gatunkiem silnie ekspansywnym. Do zagrożeń potencjalnych zaliczyć można intensyfikację koszenia lub koszenie w nieodpowiednim terminie oraz zaniechanie koszenia lub zmiana użytkowania terenów na których występuje gatunek.

Czerwończyk nieparek

Na obszarze Natura 2000 „Łukawiec” stwierdzono występowanie tego gatunku na trzech stanowiskach. W miejscach występowania czerwończyka nieparka występowała roślina pokarmowa gąsienic: szczaw *Rumex sp.* oraz rośliny nektarodajne takie jak ostrożeń polny *Cirsium arvense*, nawłoc *Solidago spp.* Siedliska w których zaobserwowano czerwończyka nieparka są w dwóch przypadkach położone przynajmniej częściowo na terenie zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, które przecinane są przez ciek wodny. Jedno stanowisko zlokalizowane jest na stosunkowo suchych łąkach.

Czerwończyk nieparek – ocena ogólna: C, w tym:

Populacja - C: gatunek występuje na 3 stanowiskach; maksymalna liczba osobników na

stanowiskach wyniosła 5 - 9 osobników; populacja w obszarze stanowi mniej niż 2% populacji krajowej.

Stan zachowania w obszarze: B, w tym:

stopień zachowania siedliska: II – elementy zachowane w dobrym stanie (powierzchnia 47 ha, baza pokarmowa 5-20%, zarastanie ekspansywnymi bylinami <25%, zarastanie przez drzewa i krzewy 5% do 30%).

Możliwość odtworzenia: nie oceniano.

Izolacja – C: na obszarze Natura 2000 „Łukawiec” obserwowano pojedyncze osobniki dorosłe (images).

Zagrożenia istniejące: problematyczne gatunki rodzime, obce gatunki inwazyjne.

Zagrożenia potencjalne: Intensywne koszenie lub intensyfikacja (koszenie w nieodpowiednim terminie), zaniechanie, brak koszenia, płodozmian.

Ocena ogólna: C, w tym ocena populacji: C, z uwagi na fakt, że populacja tego gatunku stanowi mniej niż 2% populacji krajowej. Gatunek zaobserwowano na 3 stanowiskach na terenie obszaru Natura 2000. Maksymalna liczba osobników obserwowana na poszczególnych stanowiskach wynosiła od 5 do 9 osobników. Koncepcja monitoringu czerwończyka nieparka nie zakłada oceniania stanu populacji i siedliska na poszczególnych stanowiskach, a jedynie stanu populacji na poziomie regionów biogeograficznych. Pomimo tego oceniono istotne dla czerwończyka nieparka elementy siedliska, którymi są: powierzchnia siedliska, dostępność roślin pokarmowych (baza pokarmowa) oraz zarastanie. Na ocenę B stopnia zachowania siedliska wpłynęła dobrze zachowana stosunkowo duża powierzchnia poszczególnych siedlisk, a także wysoka dostępność roślin pokarmowych, zarówno dla gąsienic, jak i dla images. Również pod względem zarastania przez ekspansywne gatunki bylin (zarastają od kilku do kilkunastu procent) stan był właściwy. Zagrożeniem dla zachowania siedliska jest występowanie nawłoci późnej (*Solidago gigantea*), która jest gatunkiem silnie ekspansywnym. Do zagrożeń potencjalnych zaliczyć można przede wszystkim zaniechanie koszenia lub zmiana użytkowania terenów na których występuje gatunek.

Najważniejsze zagrożenia dla gatunków motyli będących przedmiotem ochrony w obszarze Natura 2000 Łukawiec związane są z zaprzestaniem ekstensywnego kośnego użytkowania łąk lub zmianą sposobu uprawy (płodozmian). Zagrożeniem może być również intensywne użytkowanie łąk z czym związane jest ich nawożenie i koszenie w terminach nieodpowiednich dla przetrwania modraszka telejus i modraszka nausitous. Innym realnym zagrożeniem jest obecność w otoczeniu siedliska inwazyjnych nawłoci. Zdominowanie siedliska przez obce gatunki inwazyjne spowoduje eliminację rośliny pokarmowej oraz w przypadku obu gatunków modraszków telejus i nausitous wpłynie niekorzystnie na populacje mrówek gospodarzy co w konsekwencji doprowadzi do utraty siedliska tych gatunków.

Celem działań ochronnych dla modraszka telejus oraz modraszka nausitous jest przede wszystkim poprawa obecnego stanu populacji oraz utrzymanie charakteru siedlisk gatunku z oceną nie gorszą niż U1. Obecny stan jest niekorzystny, jednak możliwe jest osiągnięcie przyjętego celu w okresie PZO. Podjęcie działań ochronnych dla zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych przyczyni się do poprawy warunków siedliskowych tych gatunków motyli. Cel działań ochronnych dla przeplatki aurinia to przede wszystkim zachowanie populacji i siedlisk gatunku na stanowiskach z oceną FV

oraz poprawa obecnego stanu populacji oraz charakteru siedlisk gatunku do stanu co najmniej U1 w przypadku pozostałych dwóch stanowisk. Obecny stan populacji i siedliska na dwóch stanowiskach jest niekorzystny, jednak możliwe jest osiągnięcie przyjętego celu w okresie trwania PZO.

Wspólne działania ochronne dla modraszka telejus, modraszka nausitous oraz przeplatki aurinia związane z celami zadań ochronnych dla tych gatunków tj. poprawa obecnego charakteru siedlisk gatunku do stanu co najmniej U1, są ściśle związane z działaniami ochronnymi dla zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, na których występują te gatunki motyli. Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych obejmują monitoring populacji i siedliska motyli w reakcji na wprowadzone zabiegi ochronne. Pozwoli to na ewentualne wprowadzenie korekt w planowanych działaniach ochronnych.

W przypadku czerwończyka nieparka celem działań ochronnych jest zachowanie populacji i siedlisk gatunku oraz przeciwdziałanie sukcesji (zarastaniu łąk przez gatunki drzew i krzewów) i utrzymanie ekstensywnego użytkowania kośnego, kośno-pasterskiego lub pasterskiego.

Siedliska czerwończyka nieparka tylko częściowo pokrywają się z płatami zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych. W ujęciu całościowym siedliska czerwończyka są fitocenozyami nawiązującymi do pastwisk. Rośliną żywicielską gąsienic są różne gatunki szczawiu (*Rumex* sp.). Podjęcie działań ochronnych polegających na utrzymaniu lub wprowadzeniu ekstensywnego użytkowania kośnego, kośno-pasterskiego lub pasterskiego dla oraz działania przewidziane dla zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych przyczynią się do zachowania powierzchni siedlisk i poprawy stanu zachowania tego gatunku motyla. Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych obejmują monitoring populacji i siedliska motyli w reakcji na wprowadzone zabiegi ochronne. Pozwoli to na ewentualne wprowadzenie korekt w planowanych działaniach ochronnych.

Kumak nizinny

Przed przystąpieniem do obserwacji terenowych przeanalizowano otrzymane od RDOŚ w Rzeszowie materiały dotyczące występowania chronionych gatunków płazów, a także dostępne w internecie ortofotomapy pod kątem zbiorników wodnych zlokalizowanych w granicach obszaru Natura 2000 Łukawiec PLH180024. Pod koniec kwietnia wykonano pierwszą wizję terenową mającą na celu zweryfikowanie, czy opisane w materiałach stanowiska stwarzają dogodne warunki siedliskowe dla płazów. W maju wykonano inwentaryzację uprzednio wytypowanych zbiorników wodnych i podmokłości mogących stanowić siedliska rozrodcze płazów na badanym obszarze Natura2000. Od początku maja do końca lipca prowadzono monitoring siedlisk, w których stwierdzono występowanie płazów. Przy użyciu odbiornika GPS rejestrowano lokalizację danego siedliska. Lokalizację siedliska zaznaczono na mapie w systemie GIS, a następnie wyznaczono dla każdego poligonu punkt centralny, będący stanowiskiem tego gatunku. Zebrane dane posłużyły do opracowania mapy w formacie GIS przedstawiającej miejsca rozrodu płazów na obszarze Natura 2000 Łukawiec.

W obszarze Natura2000 PLH180024 Łukawiec na trzech stanowiskach stwierdzono występowanie gatunku z załącznika II DS.: 1188 kumak nizinny (*Bombina bombina*). Ponadto zaobserwowano obecność innych chronionych gatunków płazów, tj. żab trawnych i żab z grupy zielonych.

W ramach prowadzonych prac oceniono wszystkie trzy stwierdzone stanowiska kumaka nizinnego. Do oceny stanu siedliska przyto wskazani GIOŚ oceniono parametrów dla każdego zinwentaryzowanego w terenie stanowiska kumaka. Wg metodyki GIOŚ na poziomie stanowiska nie ocenia się stanu populacji kumaka nizinnego. Stan populacji kumaka ocenia się na poziomie regionu biogeograficznego

Pod koniec kwietnia i w maju wykonano inwentaryzację zbiorników wodnych i podmokłości mogących stanowić siedliska rozrodcze płazów na badanym obszarze Natura2000. Lokalizację siedliska zaznaczono na mapie w systemie GIS, a następnie wyznaczono dla każdego poligonu punkt centralny, będący stanowiskiem tego gatunku. Obecność kumaka nizinnego, a także żab z grupy zielonych stwierdzono na trzech stanowiskach. Od początku maja do końca lipca prowadzono monitoring siedlisk, w których stwierdzono występowanie płazów. Badania polegały na obejściu brzegów każdego siedliska i zbieraniu danych o zaobserwowanych płazach (larwy, osobniki dorosłe), a także odgłosów godowych kumaków. W trakcie obejścia zbierano także dane do oceny wskaźników dla populacji i siedliska. Wskaźniki wybrano posługując się z metodyką GDOŚ i realną możliwością ich ocenienia dla każdego zinwentaryzowanego w terenie stanowiska.

Istniejącym zagrożeniem dla płazów będących przedmiotem ochrony jest występowanie drapieżnych gatunków ryb w zbiornikach retencyjnych. Z tego względu dogodnym siedliskiem godowym i rozrodczym płazów jest strefa przybrzeżna i ujścia cieków wodnych do zbiorników. Również same zbiorniki są zbyt głębokie, a powierzchnia toni wodnej zbyt rozległa, aby sprzyjały rozrodowi płazów. Potencjalnym zagrożeniem dla płazów na obszarze Natura2000 „Łukawiec” jest rozbieranie tam bobrów, które utworzyły bardzo rozległe rozlewiska stwarzające najlepsze warunki dla płazów na tym obszarze. Potencjalnym zagrożeniem jest również zmiana stosunków wodnych, co może doprowadzić do wyschnięcia siedlisk płazów.

Celem działań ochronnych jak i wskazano dla kumaka nizinnego jest utrzymanie siedlisk gatunku i poszerzenie wiedzy o stanie gatunku w obszarze. Jako działanie ochronne wskazano przeprowadzenie w ramach uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiocie ochrony ponownego monitoringu siedliska i ponowna ocena wskaźników siedliska zgodnie z metodyką GDOŚ.

Dane zebrane na potrzeby przedmiotowego planu zadań ochronnych są wystarczające do zaplanowania działań ochronnych dla wszystkich przedmiotów ochrony w obszarze, w związku z czym nie ma obecnie przesłanek do sporządzenia planu ochrony dla Obszaru.

Organ sporządzający projekt planu zadań ochronnych, zgodnie z przepisem art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, ma obowiązek zapewnienia możliwości zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem projektu tego dokumentu, a także zgodnie z regulacją przepisu art. 28 ust. 4 ww. ustawy, obligatoryjnie zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu dokumentu.

Ponadto, organ sporządzający projekt planu zadań ochronnych, zgodnie z dyspozycją art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku

i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, obowiązany jest do podania informacji o projektach planów zadań ochronnych tworzonych dla form ochrony przyrody, w publicznie dostępnych wykazach danych, o których mowa w art. 23 w/cyt. ustawy.

Komunikacja z zainteresowanymi stronami w procesie przygotowania projektu PZO dla Obszaru opierała się o stronę internetową RDOŚ w Rzeszowie <http://rzeszow.rdos.gov.pl/>. Zamieszczano tam informacje o projekcie 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D, postępie prac nad projektem planu, wykonawcy, terminach i miejscach spotkań oraz obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dn. 18 maja 2015 r. o rozpoczęciu opracowywania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łukawiec PLH180024. Obwieszczenie ukazało się również w prasie Gazeta Wyborcza wydanie sobota-niedziela 30-31 maja 2015 r. Zostało także wywieszane na tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz w Urzędach Gmin: Wielkie Oczy, Lubaczów i Laszki. Podstawowe znaczenie dla komunikowania się z grupami interesu, osobami i instytucjami w różny sposób związanymi z obszarem mają spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy. Zaproszeni do niego zostali przedstawiciele wszystkich jednostek samorządowych, organizacji społecznych związanych z ochroną przyrody, instytucji zajmujących się w skali województw planowaniem przestrzennym, zarządzaniem wodami powierzchniowymi etc., a także podmioty prowadzące działalność w obszarze i jego sąsiedztwie. O terminach, miejscu i organizacji spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy uczestnicy byli powiadamiani przez RDOŚ w Rzeszowie za pośrednictwem poczty elektronicznej oraz telefonicznie. Informacje o spotkaniach zamieszczane były także na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie, wykonując dyspozycje przepisu art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, którego celem jest: „zapewnienie możliwości udziału zainteresowanych osób i podmiotów prowadzących działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000”, zorganizował i przeprowadził z udziałem Wykonawcy projektu planu, cykl spotkań dyskusyjnych, na które każdorazowo zapraszano wszystkie kluczowe z punktu widzenia ochrony obszaru grupy interesu, organy administracji publicznej oraz zainteresowane osoby prawne i fizyczne. Spotkania warsztatowo-diskusyjne, odbyły się w Lubaczowie według następującego harmonogramu: I spotkanie – 15 maja 2015 r., II spotkanie 20 października 2015 r., III spotkanie 3 grudnia 2015 r. (łącznie we wszystkich spotkaniach udział wzięło: 36 osób).

Zaproszeni przedstawiciele organów, instytucji oraz podmiotów zainteresowanych ochroną obszaru, stworzyli tzw. Zespół Lokalnej Współpracy tj. grupę roboczą, współpracującą z organem sprawującym nadzór nad obszarem, w celu zapewnienia pełnej transparentności procesu planistycznego oraz możliwie jak najszerszego udziału społeczeństwa w opracowaniu treści i ustaleń do sporządzanego projektu dokumentu.

Protokoły z powyższych spotkań były umieszczane na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie.

Celem spotkań dyskusyjnych było wypracowanie przez ich uczestników wspólnej wizji ochrony obszaru Natura 2000 uwzględniającej zarówno obowiązek ochrony przedmiotów ochrony, jak również potrzeb i aspiracji osób oraz podmiotów korzystających z obszaru do zrównoważonego rozwoju. Wnoszone na bieżąco, w trakcie prac Zespołu Lokalnej Współpracy uwagi i wnioski członków grupy, miały realny wpływ na ostateczną treść projektu dokumentu, poddanego następnie, zgodnie z art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, procedurze konsultacji społecznych,

na zasadach określonych ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Obwieszczeniem z dnia 25 kwietnia 2016 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w opracowywaniu dokumentu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu 27 kwietnia 2016 r. Było ono również wywieszane na tablicy ogłoszeń w Urzędach Gmin: Wielkie Oczy, Laszki, Lubaczów oraz w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w dniach od 25 kwietnia 2016 r. do 23 maja 2016 r. Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków. Ich zestawienie wraz z informacjami, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie uwzględnione, zawarto w tabeli nr 1.

Tabela 1. Zestawienie uwag i wniosków zgłoszonych w wyniku 21-dniowych konsultacji społecznych projektu zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie w sprawie ustanowienia PZO dla obszaru Natura 2000

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
1.	Uwaga do załącznika nr 4: W tabeli cele działań ochronnych dla siedlisk przyrodniczych , 6410, 7140, 9170, 91E0, 91F0 wnioskowano o zmianę zapisu celu działań ochronnych na „zachowanie siedliska na dotychczasowej powierzchni oraz osiągnięcie jego właściwego stanu ochrony”	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska e-mail z dnia 11 maja 2016 r	Uwagę uwzględniono. Dla wskazanych siedlisk przyrodniczych doprecyzowano zapis wskazanego sformułowania „Zachowanie siedliska na dotychczasowej powierzchni” zapis ten uzupełniono o podanie w nawiasie obecnej powierzchni danego siedliska w obszarze. Dla siedlisk 6510 oraz 7140 celem jako cel działań ochronnych wskazano również osiągnięcie właściwego stanu ochrony natomiast w pozostałych siedliskach (9170, 91E0 oraz 91F0 celem jako cel działań	Uwagę uwzględniono

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
			ochronnych wskazano utrzymanie bieżącego stanu ochrony.	
2.	Uwaga do załącznika nr 5: Działania ochronne dla siedlisk 9110 oraz 9170 „ <i>Stosowanie optymalnych składów gatunkowych dla siedliska</i> ”. Zapis wydaje się być zbyt ogólny. Proponuję doprecyzowanie co jest rozumiane pod pojęciem optymalnego składu gatunkowego.	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska e-mail z dnia 11 maja 2016 r	Uwagę uwzględniono Bieżący zapis został zastąpiony wskazaniem „ <i>Stosowanie w gospodarce leśnej tzw. Przyrodniczych typów drzewostanów (PTD).</i> ”	Uwagę uwzględniono.
3.	Uwaga do załącznika nr 5: Dla siedliska 6410 zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (<i>Molinion</i>) wnioskuję o zmianę zapisu: „ <i>Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne lub kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe.</i> ” na „ <i>Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez zabezpieczenie przed np. zaoraniem czy zalesieniem</i> ”	Nadleśnictwo Jarosław Pismo z dnia 16 maja 2016 r. Znak: ZG.7210.11.1.2016.AP	Bieżący zapis został wypracowany i był wielokrotnie konsultowany. Zawiera on zarówno element wskazujący na konieczność zachowania siedliska jak i wskazuje jednocześnie metody jego ochrony. Samo zabezpieczenie przed zaoraniem czy zalesieniem może być działaniem niewystarczającym dla utrzymania siedliska. Zaproponowany zapis jest także nie przemyślny, nie wskazuje on bowiem w jaki sposób należałoby dane siedlisko zabezpieczyć.	Uwagi nie uwzględniono
4.	Uwaga do załącznika nr 5: Dla siedliska 6410 zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (<i>Molinion</i>) wnioskuję o zmianę zapisu definiującego podmiot odpowiedzialny za wykonanie fakultatywnych działań ochronnych poprzez wskazanie w obecnym zapisie że w odniesieniu do gruntów Skarbu Państwa lub własności jednostek samorządu	Nadleśnictwo Jarosław Pismo z dnia 16 maja 2016 r. Znak: ZG.7210.11.1.2016.AP	Doprecyzowanie zapisu w przedmiotowym zakresie było podnoszone w ramach spotkań zespołu lokalnej współpracy oraz konsultowane z Generalną Dyrekcją ochrony Środowiska. Odnosząc się do propozycji zmiany zapisu określającego podmiot odpowiedzialny za realizację działań fakultatywnych Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska w piśmie z dnia	Uwagi nie uwzględniono

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
	<p>terytorialnego podmiotem odpowiedzialnym jest „zarządca nieruchomości w związku z wykonaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zapewniającego finansowanie działania, zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem”.</p>		<p>9 marca 2016 r., znak: DZP-WP.6320.10.2016.ŁR, cyt. ” <i>W kwestii modyfikacji zapisu dot. Podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań fakultatywnych należy wskazać, iż to regionalny dyrektor ochrony środowiska odpowiada za wykonanie działania i powinien dążyć zawarcia porozumienia, które domyslnie określi finansowanie zadań. Stąd też modyfikacja tego zapisu jest zbędna.</i> <i>Odnosząc się do modyfikacji zapisu dot. Podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań fakultatywnych, za niedopuszczalne w akcie prawa miejscowego należy uznać uzależnienie wykonania jakiegoś działania od pozyskania, bądź nie, środków finansowych. Zgodnie bowiem ze stanowiskiem Ministra Środowiska wyrażonym np. przy piśmie z dnia 27 lutego 2015 r. (znak: DP-074-161/1049/14/PM1) dot. kontroli zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu ustanawiającego plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja nad Bobrem PLH020054, nie można cyt. „... uzależniać realizacji działania od tego, czy dany podmiot pozyska środki publiczne na te działania, a zwłaszcza przepisy zarządzenia nie mogą powstawać w celu ułatwienia takim podmiotom starania się o środki na realizację przedmiotowych</i></p>	

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
			<p>działań”.</p> <p>Stanowisko GDOŚ w tym zakresie zostało przekazanie RDLP w Krośnie oraz właściwym miejscowo Nadleśnictwom w tym Nadleśnictwu Jarosław pismem z dnia 22 marca 2016 r. znak WPN.6320.2.3.2016.BA-3.</p>	
5.	<p>Uwaga do załącznika nr 5:</p> <p>W załączniku nr 5 projektu przedmiotowego dokumentu, w tabeli: Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, nałożono na właścicieli lub posiadaczy obszaru obligatoryjny obowiązek prowadzenia ekstensywnego użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych jako działania ochronnego w stosunku do tego przedmiotu ochrony oraz jako działania ochronne w stosunku do czerwończyka nieparka, modraszka nausitousa, modraszka telejusa, Przeplatki aurinii.</p> <p>Nałożenie obligatoryjnego obowiązku prowadzenia gospodarki rolnej jako działania ochronnego w stosunku do przedmiotu ochrony Obszaru Natura 2000 na prywatnego właściciela gruntów nie jest podejściem właściwym, w kontekście istniejącej obecnie sytuacji społecznej, zwłaszcza narastającego procesu starzenia się społeczeństwa, wyludnienia terenów wiejskich oraz sytuacji</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie</p> <p>Departament Ochrony Środowiska.</p> <p>Pismo z dnia 6 maja 2016 r., znak: OŚI.7120.27.17.2015.MR</p>	<p>Obecne zapisy, dotyczące działań ochronnych na terenach otwartych oraz wskazania podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację, zostały wypracowane wspólnie przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencję Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa, Ministerstwo Środowiska oraz Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska – zawarto je w piśmie GDOŚ z dnia 9 marca 2012 r., znak: DON-WZ.600.8.2012.SŚ, skierowanym do regionalnych dyrektorów ochrony środowiska. Zgodnie z ustaleniami zawartymi w ww. piśmie za wykonanie działań obligatoryjnych odpowiedzialny jest rolnik (właściciel lub użytkownik gruntów rolnych). Obecne zapisy pzo zawierające podział na działania obligatoryjne i fakultatywne ze wskazaniem, że za działania obligatoryjne dla siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunku objętych wsparciem unijnym odpowiedzialny jest rolnik, uniemożliwiają łamanie zasad wzajemnej zgodności</p>	Uwaga nieuwzględniona

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
	<p>gospodarczej nie sprzyjającej uprawie gruntów rolnych. Obowiązek zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony obszarów NATURA 2000 spoczywa w pierwszej kolejności na organie sprawującym nadzór nad tą formą ochrony przyrody.</p> <p>Proponuję zapis jaki został wprowadzony do wielu już przyjętych Planów zadań ochronnych np. dla Obszaru Horyniec</p>		<p>(cross-compliance). Próba zmiany w tym zakresie prowadzi de facto do zakwestionowania zarówno wspólnego stanowiska resortu środowiska oraz resortu rolnictwa, jak i może prowadzić do podwójnego wydatkowanie środków na działania ochronne realizowane na terenach otwartych, gdyż podmiot korzystający np. z dopłat bezpośrednich, zgłaszałby się do rdoś po podpisanie porozumienia.</p> <p>Spowodowałoby to sytuację, w której rdoś płaciłby za działania obligatoryjne, a i tak możliwe byłoby korzystanie przez podmiot z dopłat rolno- środowiskowo-klimatycznych. Takie samo podejście zostało również przedstawione w piśmie GDOŚ z dnia 9 marca 2016 r., znak: DZP-WP.6320.10.2016.ŁR.</p>	
6.	<p>Uwaga do załącznika nr 4:</p> <p>Wnioskuje się o uzupełnienie w kolumnie „cel działań ochronnych” dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych wielkości powierzchni jaka winna być zachowana, wynikająca z prac nad planem zadań ochronnych</p>	<p>Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie</p> <p>Pismo z dnia 16 maja 2016 roku.</p> <p>Znak ZO.7210.40.2016</p>	<p>Uwaga uznana.</p> <p>Zapisy określające cele działań ochronnych dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony zostały uzupełnione poprzez podanie w nawiasie powierzchni danego siedliska jaka została zinventaryzowana w ramach prac nad PZO.</p>	Uwagę uwzględniono.
7.	<p>Uwaga do załącznika nr 5:</p> <p>W przypadku działań ochronnych dla przedmiotów ochrony: 6410 — zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 7140 — torfowiska przejściowe i trzęsawiska, 1898 — ponikło kraińskie, 6177-</p>	<p>Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie</p> <p>Pismo z dnia 16 maja 2016 roku.</p> <p>Sygnatura: ZO.7210.40.2016</p>	<p>Odpowiedź na uwagę udzielono w pkt. 4</p>	Uwagi nie uwzględniono

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
	<p>modraszek telejus (działanie ochronne fakultatywne), 6179 — modraszek nausitous (działanie ochronne fakultatywne), 1065 — przeplatka aurinia (działanie ochronne fakultatywne), 1060 — czerwonończyk nieparek (działanie ochronne fakultatywne) wnioskuje o wprowadzenie korekty w kolumnie „podmiot odpowiedzialny za wykonanie” w następujący sposób:</p> <p><i>w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego — zarządcy nieruchomości w związku wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zapewniającego finansowanie działania, zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem”.</i></p>			

Karta projektu planu zadań ochronnych zamieszczona została również w publicznie dostępnych wykazach, zgodnie z art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w dniu 26 kwietnia 2016 r.

Projekt zarządzenia na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2015 r., poz. 525), uzgodniono również z Wojewodą Podkarpackim w dniu 13 lipca 2016 r.

Ocena skutków regulacji (OSR)

1) Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem zarządzenia jest wypełnienie zobowiązań prawa wspólnotowego i polskiego odnośnie zapewnienia właściwego (sprzyjającego) stanu ochrony na obszarach Natura 2000.

Zgodnie z art. 3 Dyrektywy siedliskowej, spójna Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 ma umożliwić zachowanie siedlisk naturalnych wymienionych w załączniku I i siedlisk gatunków wymienionych w załączniku II w stanie sprzyjającym ochronie w ich naturalnym zasięgu lub tam gdzie to stosowne - odtworzenie takiego stanu.

Natomiast zgodnie z art. 6 Dyrektywy siedliskowej dla specjalnych obszarów ochrony państwa członkowskie ustalą konieczne działania ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych obiektów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie działania prawne, administracyjne lub oparte na dobrowolnych umowach, korespondujące z ekologicznymi wymaganiami rodzajów siedlisk naturalnych wymienionych w załączniku I lub gatunków wymienionych w załączniku II żyjących w tych obiektach.

Ponadto zgodnie z art. 11 Dyrektywy Państwa członkowskie podejmą monitorowanie i nadzór stanu ochrony siedlisk naturalnych i gatunków o których mowa w art. 2, natomiast zgodnie z art. 17 mają obowiązek raportowania co 6 lat na temat wprowadzania w życie działań podejmowanych na mocy dyrektywy.

Celem zarządzenia jest zatem zachowanie właściwego stanu ochrony lub dążenie do odtworzenia właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony występujących w Obszarze. Zostanie to wypełnione poprzez zaplanowanie i realizację działań ujętych w niniejszym zarządzeniu. Zarządzenie pozwoli również na monitorowanie przedmiotów ochrony oraz będzie ważnym przyczynkiem dla raportowania.

2) Konsultacje społeczne.

Projekt wymaga konsultacji społecznych. Ich zakres został opisany powyżej.

3) Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżetu państwa i budżetu jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja działań ochronnych zawartych w niniejszym akcie prawnym będzie finansowana m.in. ze środków budżetu państwa w tym w części, której dysponentem jest sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Łukawiec PLH180024. Nie wyklucza się możliwości wykorzystania innych źródeł finansowania. Szacuje się, że koszt realizacji działań ochronnych zawartych w niniejszym planie, w tym działań monitoringowych, w okresie 10 lat, wyniesie łącznie około 145,5 tys. zł.

4) Wpływ regulacji na rynek pracy.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie na rynek pracy. Zarządzenie nie przewiduje jakichkolwiek ograniczeń dla rynku pracy. Realizacja zarządzenia może natomiast stworzyć okresowe miejsca pracy.

5) Wpływ regulacji na konkurencyjność wewnętrzną gospodarki.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie na konkurencyjność wewnętrzną gospodarki.

6) Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionów.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie w jakikolwiek sposób na sytuację i rozwój regionów. Może przyczynić się do zwiększenia wartości przyrodniczej obiektu a przez to do podniesienia i utrzymania jego atrakcyjności turystycznej.

7) Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Zarządzenie jest zgodne z prawem Wspólnoty Europejskiej, co więcej, jest wypełnieniem zobowiązań prawa Unii Europejskiej, o czym wspomiano w pkt. 1.